

РОЗДІЛ XIII. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ПРАВОВОЇ НАУКИ

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.145>

ПОРЯДОК ВІДБОРУ ДЕКЛАРАЦІЙ НА ПОВНУ ПЕРЕВІРКУ НАЗК: НОВЕЛИ ТА ВИКЛИКИ

Пашинський А.П.,

доктор філософії,

асистент кафедри міжнародного приватного права

Навчально-наукового інституту міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

адвокат,

партнер АО «ЮФ «Василь Кісіль і Партнери»

ORCID: 0000-0001-7377-200X

Пашинський А.П. Порядок відбору декларацій на повну перевірку НАЗК: новели та виклики.

Щороку до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування подається 600–900 тис. декларацій. При цьому повною перевіркою всіх цих декларацій має опікуватись лише 27 співробітників Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК). За таких умов на перший план виходить питання методології, за якою НАЗК відбирає декларації на повну перевірку.

До початку повномасштабного вторгнення на територію України у вітчизняному законодавстві діяла низка норм, що визначала порядок відбору декларацій для повної перевірки. Існуюча на той момент система відбору призводила до того, що переважна більшість повних перевірок стосувалась лише дуже обмеженої кількості топ-посадовців.

Вже під час воєнного стану в вересні 2023 – червні 2024 рр. система відбору декларацій на повну перевірку була суттєво змінена. Зокрема, для регулювання цих питань НАЗК прийняло три нові Порядки. Згідно з оновленим регулюванням всі подані декларації проходять комп'ютерну оцінку ризиків, після чого декларації з найнижчим ризиком направляються на автоматизовану перевірку, а декларації з найвищим ризиком – відбираються на повну перевірку за чотирма рівнями черговості.

Хоча нова система відбору декларацій безумовно є значним кроком уперед, вона не позбавлена недоліків. По-перше, мова іде про необґрунтоване приховання від громадськості правил логічного та арифметичного контролю (ЛАК) – тобто критеріїв, за якими НАЗК розра-

ховує ризик-рейтинг кожної поданої декларації. По-друге, запроваджений у листопаді 2023 року інститут автоматизованих перевірок наразі має низьку практичну цінність та в окремих випадках може навіть зашкодити ефективному відбору декларацій на повну перевірку. Для усунення цих недоліків НАЗК рекомендується розмістити правила ЛАК у публічному доступі та забезпечити можливість їх громадського обговорення, а також відмовитись від механізму автоматизованих перевірок у тому вигляді, в якому він існує зараз.

Ключові слова: повна перевірка декларації, автоматизована перевірка декларації, відбір декларацій для проведення повної перевірки, логічний та арифметичний контроль (ЛАК), Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), декларування, запобігання корупції, антикорупційна політика, корупція, воєнний стан.

Pashynskiy A.P. The procedure for selecting declarations for NACP's full audit: novelties and challenges.

Every year, from 600 to 900 thousand declarations are submitted to the Unified State Register of Declarations of Persons Authorized to Perform State or Local Governance Functions. Meanwhile, only 27 employees of the National Agency on Corruption Prevention (NACP) are responsible for conducting the full audit of these declarations. In such circumstances, the question of methodology under which the NACP selects declarations for full audit comes to the fore.

Prior to the full-scale invasion on Ukrainian territory, national legislation had several provisions that defined the procedure for selecting declarations for full audit. The selection system in

place at the time resulted in most full audits being conducted only on a very limited number of top officials.

During martial law, in September 2023 - June 2024 the system of selecting declarations for full audit was significantly changed. Inter alia, the NACP adopted three new Procedures to regulate these issues. According to the updated regulations, all submitted declarations undergo a computerized risk assessment, after which declarations with the lowest risk are sent for automated audit, and the declarations with the highest risk are selected for full audit according to four levels of priority.

While the new system of selection is certainly a significant step forward, it is not without drawbacks. Firstly, it involves unreasonable concealment of the rules of logical and arithmetic control (LAC) from the public, i.e. the criteria by which the NACP calculates the risk rating of each submitted declaration. Secondly, the institution of automated audit introduced in November 2023 is currently of low practical value and in some cases may even hinder the effective selection of declarations for full audit. To address these shortcomings, the NACP is recommended to make the LAC rules publicly available and provide an opportunity for their public discussion, as well as to abandon the mechanism of automated audit in the form in which it currently exists.

Key words: full audit of declaration, automated audit of declaration, selection of declarations for full audit, logical and arithmetic control (LAC), National Agency on Corruption Prevention (NACP), declaring, prevention of corruption, anti-corruption policy, corruption, martial law.

Постановка проблеми. До Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (далі – «Реєстр»), щороку подається від 600 до 900 тис. декларацій [1]. Кожна із цих декларацій може стати об'єктом повної перевірки Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – «НАЗК») – тобто вивчення на предмет достовірності задекларованих відомостей, точності оцінки майна, наявності ознак необґрунтованості активів та дотримання інших вимог антикорупційного законодавства. У той же час, в Управлінні проведення повних перевірок НАЗК за останніми даними працює лише 27 співробітників [2]. В умовах такої значної кількості декларацій та вкрай обмеженого людського ресурсу на перший план виходить питання методології, за якою НАЗК відбирає декларації на повну перевірку. Оскільки за роки повномасштабного вторгнення процедура відбору декларацій на повну перевірку зазнала значних змін, дослідження її новел і недоліків є актуальним для вітчизняної юридичної науки та практики.

Метою статті є науковий аналіз новел у правовому регулюванні порядку відбору декларацій на повну перевірку НАЗК, а також надання пропозицій щодо вдосконалення процедури відбору з урахуванням існуючої правозастосовної практики.

Стан опрацювання проблематики. Окремі аспекти процедури повної перевірки декларацій досліджували українські науковці Рева Ю.О., Рєзнік О.М., Карасюк М.В., Драч Н.І., Кравчук О.О., Черенков А.М. та ін. Так, Рева Ю.О. у своїх роботах торкався питань повної перевірки НАЗК як важливого елементу антикорупційної системи в Україні. Драч Н.І. вивчав ключові проблеми правового регулювання антикорупційного е-декларування в Україні, до яких в тому числі відносяться питання повних перевірок декларацій. Карасюк М.В. аналізував деякі нюанси функціонування системи логічного та арифметичного контролю. Деякі питання щодо методології повних перевірок НАЗК також досліджувались аналітиками Transparency International Ukraine та «Центру протидії корупції». Попри це, у вітчизняній юридичній науці досі не було проведено комплексного аналізу правового регулювання порядку відбору декларацій для повної перевірки в період воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. До початку повномасштабного вторгнення на територію України 24.02.2022 у вітчизняному законодавстві вже існувала низка норм, що визначали порядок відбору декларацій для повної перевірки. У першу чергу це питання напряму регулювалось положеннями Закону України «Про запобігання корупції» (далі – «Закон»). Так, згідно з діючою на той момент редакцією ч. 1 ст. 51-3 Закону під обов'язкову повну перевірку мали підпадати наступні категорії декларацій:

- 1) декларації службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків;
- 2) декларації інших суб'єктів декларування у разі виявлення в них невідповідностей за результатами логічного та арифметичного контролю;
- 3) декларації, в яких суб'єкт декларування хоча б один раз застосував позначку «Член сім'ї не надав інформацію» [3].

Детальний алгоритм відбору декларацій на повну перевірку був описаний у підзаконному акті – Порядку відбору декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, для проведення їх повної перевірки та визначення черговості такої перевірки, затвердженому наказом НАЗК №144/21 від 03.03.2021 [4]. У цьому Порядку було закріплено шість рівнів черговості відбо-

ру декларацій. Під час формування переліку декларацій на повну перевірку співробітники НАЗК мали забезпечувати рівномірний відбір декларацій з кожного рівня черговості. Пріоритетними категоріями для відбору були вже перевірені декларації, щодо яких НАЗК отримало нову інформацію (рівень черговості № 1), а також декларації службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, або посади з високим рівнем корупційних ризиків (рівень черговості № 2). У якості додатку до Порядку був затверджений Рекомендований перелік черговості проведення повної перевірки для топ-декларантів з рівня черговості № 2 [5]. Перелік складався з 46 пунктів та об'єднував широкий спектр посад: від Президента України до військових посадових осіб вищого офіцерського складу. На практиці така система відбору призводила до того, що переважна більшість повних перевірок стосувалась саме декларацій топ-посадовців. Декларації посадових осіб початкових рівнів (державних службовців категорії «В», депутатів місцевих рад тощо) практично не перевірялись.

Одразу після повномасштабного вторгнення на територію України 24.02.2022 НАЗК публічно повідомило, що всі повні перевірки декларацій поставлені на паузу. Дещо пізніше 03.03.2022 призупинення повних перевірок було закріплено нормативно в пп. 4 п. 1 Закону України №2115-IX «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» [6]. Такий мораторій на проведення повних перевірок декларацій діяв в Україні півтора роки.

Лише 20.09.2023 після тривалого обговорення Верховна Рада України прийняла Закон України № 3384-IX «Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану» [7]. Даний закон не лише поновив повноваження НАЗК щодо проведення повних перевірок, а й загалом вніс низку істотних змін до інституту повних перевірок. Запроваджене цим законом регулювання з незначними змінами продовжує діяти і сьогодні.

Одним із основних нововведень стало те, що у ст. 51-3 Закону України «Про запобігання корупції» словосполучення «обов'язковій повній перевірці підлягають декларації...» замінили словами «повній перевірці підлягають декларації...». Як і раніше, повній перевірці підлягали декларації службовців, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, мають високий рівень корупційних ризиків чи невідповідності за результатами логічного і арифметичного контролю. Втім, на думку народних депутатів, після виключення слова «обов'язковій»

Національному агентству відкривався шлях для відбору декларацій на перевірку не за посадою, а за ризик-рейтингом декларації. У ст. 51-3 Закону було також видалено абз. 4, згідно з яким під повну перевірку підпадали декларації з відміткою «Член сім'ї не надав інформацію».

Невдовзі після оновлення ст. 51-3 Закону НАЗК прийняло низку нових підзаконних актів щодо відбору декларацій на повну перевірку. Мова іде про три документи:

1) оновлена редакція Порядку проведення повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, затверджений наказом НАЗК від 13.11.2023 № 256/23 (далі – «Порядок повної перевірки») [8];

2) новий Порядок відбору декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, для проведення повної перевірки та черговості такої перевірки на підставі оцінки ризиків, затверджений наказом НАЗК від 07.12.2023 № 284/23 (далі – «Порядок відбору декларацій») [9];

3) новий Порядок проведення логічного та арифметичного контролю декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, затверджений наказом НАЗК від 21.06.2024 № 161/24 (далі – «Порядок ЛАК») [10].

Згідно з вищезгаданими Порядками, всі подані до Реєстру декларації автоматично проходять оцінку ризиків. Така оцінка ризиків здійснюється програмними засобами Реєстру шляхом проведення так званого логічного і арифметичного контролю (далі – «ЛАК»). ЛАК включає в себе автоматичне співставлення даних у декларації з усіма доступними НАЗК державними реєстрами і банками даних, встановлення внутрішніх суперечностей між різними розділами декларації, порівняння декларацій різних періодів для виявлення логічних помилок, а також підрахунок балансу доходів і витрат за спеціальними формулами. Кожна помилка (ризик) у декларації має свій ваговий показник. Після визначення комп'ютером усіх помилок (ризиків) у декларації вагові показники кожної з них додаються. Отримана сума і є загальним показником рейтингу ризику декларації. Надалі всі подані за певний звітний рік декларації ранжуються за показником ризик-рейтингу. При цьому рівень посади суб'єкта декларування на ризик-рейтинг не впливає.

Декларації з найнижчим ризик-рейтингом (за словами НАЗК – до 30% від поданих декларацій [11]) направляються на автоматизовану перевірку. Цей вид перевірки є новацією, якої раніше не було в законодавстві України. Така перевірка проводиться автоматично за допомогою програмних засобів без участі людини та по суті

являє собою зіставлення інформації у декларації з даними в українських державних реєстрах і банках даних. Довідка про результати автоматизованої перевірки генерується комп'ютером та в електронному вигляді завантажується в персональний кабінет суб'єкта декларування. У публічній частині Реєстру відповідна декларація починає світитись зеленим кольором та відмічається написом «Декларація пройшла автоматизовану перевірку». Декларація, стосовно якої була сформована довідка про проведення автоматизованої перевірки, вже не підлягатиме повній перевірці співробітниками НАЗК – окрім випадків, якщо Національне агентство отримає від фізичних/юридичних осіб, з медіа або інших джерел конкретну інформацію про можливе відображення у такій декларації недостовірних відомостей. Варто також зауважити, що особа не може бути притягнута до відповідальності на підставі довідки про автоматизовану перевірку. Висвітлені у довідці зауваження просто можуть бути враховані суб'єктом декларування під час підготовки декларацій за наступні періоди [12].

Тим часом, декларації з високим ризик-рейтингом відбирається на повну перевірку згідно з рівнями черговості, визначеними у п. 7 Порядку відбору декларацій. Таких рівнів черговості чотири:

1) Рівень № 1 – декларації службових осіб, які займали відповідальне та особливо відповідальне становище чи посаду з високим рівнем корупційних ризиків і при цьому мають найвище значення показника рейтингу ризику декларації.

2) Рівень № 2 – декларації інших суб'єктів декларування, що мають найвище значення показника рейтингу ризику декларації.

3) Рівень № 3 – декларації (в т.ч. стосовно яких вже наявні довідки про проведення автоматизованої перевірки), щодо яких НАЗК на підставі даних від третіх осіб чи з публічних джерел склало обґрунтовані доповідні записки про можливу наявність недостовірних відомостей на суму понад 500 прожиткових мінімумів для працездатних осіб (1 514 000 грн. у 2024 р.);

4) Рівень № 4 – декларації (в т.ч. стосовно яких вже наявні довідки про проведення автоматизованої перевірки), щодо яких НАЗК на підставі даних від третіх осіб чи з публічних джерел склало обґрунтовані доповідні записки про можливу наявність недостовірних відомостей на суму від 100 до 500 прожиткових мінімумів для працездатних осіб (від 302 800 до 1 514 000 грн. у 2024 р.).

Відбір декларацій на повну перевірку здійснюється рівномірно з кожного рівня черговості № 1, 2, 3 і 4. Якщо кілька декларацій всередині рівня черговості № 1 або № 2 мають однакові показники ризик-рейтингу, то першочергово на

повну перевірку відбирається декларація, що була подана до Реєстру пізніше. Також у п. 10 Порядку відбору декларацій визначається низка випадків, коли декларації з рівнів черговості № 1 і № 2 не відбираються для проведення повної перевірки (наприклад, за результатами моніторингу способу життя в декларації раніше вже були виявлені ознаки кримінального правопорушення). Всередині рівнів черговості № 3 і № 4 на повну перевірку першими відбираються ті декларації, інформація щодо яких була отримана НАЗК раніше. Якщо декларації за рівнями черговості № 3 і № 4 відсутні, на перевірку беруться декларації з рівня черговості № 1. На додаток до цього, ще два типи повних перевірок можуть розпочинатись позачергово – це повторні повні перевірки вже перевічених раніше декларацій у разі отримання НАЗК певної нової інформації, а також початок перевірки декларації суб'єкта декларування за інші періоди, якщо щодо якоїсь декларації такої особи наразі вже ведеться повна перевірка.

У порівнянні з *de facto* ручним режимом відбору декларацій на повну перевірку в перші роки роботи НАЗК, викладений вище порядок відбору безумовно є значним кроком уперед. Втім, поточна процедура відбору також має низку істотних недоліків, які потребують усунення.

По-перше, суперечливим є підхід НАЗК щодо приховання змісту правил ЛАК – тобто критеріїв і формул, за якими розраховується ризик-рейтинг кожної поданої до Реєстру декларації. Так, до кінця 2020 року технічні умови ЛАК були затверджені наказом НАЗК та розміщувались у публічному доступі [13]. У цих технічних умовах було визначено 93 базових критеріїв, за якими НАЗК оцінювало ризик декларації, а також ваговий коефіцієнт кожного із цих критеріїв. Втім, у 2021 році НАЗК оновило правила ЛАК та закрило їх від громадськості. Попри рішучий осуд громадського суспільства [14], нові правила ЛАК так і не були оприлюднені Національним агентством. Більше того, в абз. 2 п. 3 нового Порядку ЛАК від 21.06.2024 НАЗК офіційно затвердило, що правила ЛАК для оцінки ризиків декларацій є частиною програмного коду Реєстру і не підлягають оприлюдненню та поширенню. Разом з тим, на наше переконання, НАЗК не має належних правових підстав для віднесення правил ЛАК до закритої інформації. Такі дії НАЗК не відповідають критеріям «трискладового тесту» щодо обмеження доступу до інформації за ч. 2 ст. 6 Закону «Про доступ до публічної інформації», порушують права суб'єктів декларування, а також не дають змогу громадянському суспільству проаналізувати правила ЛАК і висловити до них свої зауваження. Окремо варто зауважити, що міжнародна Комісія з проведення незалежної оцінки ефективності діяльності НАЗК у Звіті про

оцінку від 24.07.2023 також засудила обмеження доступу до правил ЛАК та висловила вимогу щодо їх публічного оприлюднення [15; 96].

По-друге, доцільність запровадженого у листопаді 2023 року інституту автоматизованих перевірок викликає обґрунтовані сумніви. По суті, вся автоматизована перевірка зводиться до механічного порівняння даних декларації з даними українських державних реєстрів та банків даних (Єдиного державного демографічного реєстру, Єдиного державного реєстру речових прав на нерухоме майно, Державного реєстру фізичних осіб-платників податків тощо). Як показує практика, абсолютна більшість виявлених під час перевірки помилок носить виключно формальний характер: відмінності правопису назв вулиць чи марок авто у декларації та реєстрах (e.g. «Сім'ї Хохлових» і «Хохлових Сім'ї», «Toyota RAV-4» і «Toyota RAV4»), неспівпадінні знаків пунктуації у декларації та реєстрах (e.g. лапки «» і «»), підтягування помилкових чи неактуальних даних з державних реєстрів (e.g. даних про нерухомість з старого Реєстру прав власності на нерухоме майно) тощо. Такі помилки не мають нічого спільного з корупційними ризиками і вказують на суто формалістичний підхід до проведення автоматичних перевірок. Як наслідок, довідка про результати автоперевірки має вкрай низьку практичну цінність.

Подібний підхід до автоматизованих перевірок завдає шкоду добросовісним декларантам і одночасно створює поле для зловживань з боку недобросовісних декларантів. Так, у добросовісного декларанта успішне проходження такої автоматичної перевірки створює уявлення про правильний підхід до заповнення декларації – окрім хіба що тих розділів, де були виявлені дрібні технічні невідповідності щодо виду дужок чи лапок. Як наслідок, добросовісний декларант може із року в рік повторювати суттєві системні помилки, які автоперевірка не здатна виявити, – і при цьому щиро вважатиме, що чинить правильно. Наприклад, мова іде про декларування банківських рахунків без декларування розміру грошових залишків на них (в рамках автоперевірки ця інформація з банків не перевіряється), незазначення в декларації окремих видів доходів (не всі офіційні доходи наявні у реєстрі Державної податкової служби України), неправильний підхід до визначення кола членів сім'ї тощо. У той же час, недосконалий механізм автоматизованої перевірки може грати на руку недобросовісним декларантам. Зокрема, одним із наслідків проведення автоматизованої перевірки є неможливість в подальшому бути відібраним на повну перевірку НАЗК – окрім хіба що на підставі обґрунтованої викривальної заяви третьої особи на адресу Національного агентства. Недобросовісний декларант може подати до Ре-

естру неповну декларацію з базовими даними, які на 100% відповідають державним реєстрам України, при цьому приховавши інші істотні відомості, які вітчизняні державні реєстри не бачать (e.g. дані про співмешканців, нерухомість в користуванні, частки в іноземних компаніях, залишки на банківських рахунках тощо). Подібна декларація успішно пройде формалістичну автоперевірку і, за умови незначного рівня публічності декларанта, може ніколи не потрапити під повну перевірку НАЗК.

Інститут автоматизованих перевірок наразився на значну критику громадських активістів вже в перші місяці після його запровадження [16]. Під час неофіційного спілкування в юридичних колах подекуди навіть лунали припущення, що механізм автоперевірок був розроблений для штучного збільшення показників роботи НАЗК в частині кількості перевірених декларацій. Врешті-решт, у Тіньовому звіті до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» Звіту Єврокомісії щодо України у 2023 році, підготовленому коаліцією громадських організацій для Єврокомісії у вересні 2024 року, було висловлено однозначну рекомендацію «повернутися до попередньої концепції повних перевірок декларацій, яка не передбачала наявності декларацій, що можуть бути повністю перевірені автоматизовано» [17].

Висновки. Отже, у 2023-2024 рр. правове регулювання процедури відбору декларацій на повну перевірку НАЗК зазнало істотних змін. Згідно з діючим нормативним регулюванням усі подані декларації проходять комп'ютерну оцінку ризиків, після чого декларації з найнижчим ризиком направляються на автоматизовану перевірку, а декларації з найвищим ризиком – відбираються на повну перевірку за чотирма рівнями черговості. Хоча така система відбору декларацій безумовно є значним кроком уперед, вона не позбавлена недоліків. По-перше, мова іде про необґрунтоване приховання від громадськості правил ЛАК – тобто критеріїв, за якими НАЗК розраховує ризик-рейтинг кожної поданої декларації. По-друге, інститут автоматизованих перевірок на поточному рівні його технічної реалізації має низьку практичну цінність та в окремих випадках може навіть зашкодити ефективному відбору декларацій на повну перевірку. Для усунення цих недоліків НАЗК рекомендується розмістити правила ЛАК у публічному доступі та забезпечити можливість їх громадського обговорення, а також відмовитись від механізму автоматизованих перевірок у тому вигляді, в якому він існує зараз.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Понад 1.3 млн (оновлено 8.04.2024) декларацій подано за 2021 та 2022 роки:

- результати кампанії декларування. Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/mayzhe-1-5-mln-deklaratsiy-podano-za-2021-ta-2022-roky-rezultaty-kampanii-deklaruvannya> (дата звернення: 15.09.2024).
2. Голова НАЗК Віктор Павлушик: «Спеціалісти, які перевіряють посадовців, отримують у середньому 35 тис. грн». LB.ua. URL: https://lb.ua/news/2024/07/18/624711_golova_nazk_viktor_pavlushchik.html (дата звернення: 15.09.2024).
  3. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII : станом на 13 лют. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 15.09.2024).
  4. Порядок відбору декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, для проведення їх повної перевірки та визначення черговості такої перевірки : Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 03.03.2021 р. № 144/21. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/nakaz-vid-03-03-2021-144-21> (дата звернення: 15.09.2024).
  5. Рекомендований перелік черговості проведення повної перевірки декларацій, що подані службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, суб'єктами декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків : Додаток до Наказу Національного агентства з питань запобігання корупції від 03.03.2021 р. № 144/21. URL: https://nazk.gov.ua/pdfjs/?file=/wp-content/uploads/2021/03/Dodatok_-vidboru.pdf (дата звернення: 15.09.2024).
  6. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни : Закон України від 03.03.2022 р. № 2115-IX : станом на 03 бер. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20/ed20220303#Text> (дата звернення: 15.09.2024).
  7. Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану : Закон України від 20.09.2023 р. № 3384-IX : станом на 20 вер. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3384-20#Text> (дата звернення: 15.09.2024).
  8. Порядок проведення повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 13.11.2023 р. № 256/23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1983-23#n14> (дата звернення: 15.09.2024).
  9. Порядок відбору декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, для проведення повної перевірки та черговості такої перевірки на підставі оцінки ризиків: Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 07.12.2023 р. № 284/23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2146-23> (дата звернення: 15.09.2024).
  10. Порядок проведення логічного та арифметичного контролю декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 21.06.2024 р. № 161/24. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0954-24#Text> (дата звернення: 15.09.2024).
  11. Автоматизована перевірка декларації: детальне роз'яснення. Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/avtomatyzovana-perevirka-deklaratsii-detalne-roz-yasnennya> (дата звернення: 15.09.2024).
  12. НАЗК змінює підхід до відбору та перевірок декларацій. Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/nazk-zminyue-pidhid-do-vidboru-ta-perevirok-deklaratsiy> (дата звернення: 15.09.2024).
  13. Технічні умови логічного та арифметичного контролю декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 01.09.2020 р. № 381/20. URL: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/10/dokument-381_0_7-20-Tehn.umovy-LAK.pdf (дата звернення: 15.09.2024).
  14. Громадськість закликає НАЗК не приховувати правила автоматизованої перевірки декларацій. Центр протидії корупції. URL: <https://antac.org.ua/news/hromadskist-zaklykaie-nazk-ne-prykhovuvaty-pravyla-avtomatyzovanoi-perevirky-deklaratsiy> (дата звернення: 15.09.2024).
  15. Звіт зовнішньої незалежної оцінки ефективності діяльності Національного агент-

- ства з питань запобігання корупції від 24.07.2023. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/perevirka%20NAZK/zvit-komisii-z-provedennia-nezalezhnoi-otsinky-efektyvnosti-diialnosti-nazk.pdf> (дата звернення: 15.09.2024).
16. Нова ітерація повних перевірок НАЗК: як це відбуватиметься тепер. Transparency International Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org/news/nova-iteratsiya-povnyh-perevirok-nazk-yak-tse-vidbuvatymetsya-teper/> (дата звернення: 15.09.2024).
17. Тіньовий звіт до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» Звіту Європейської комісії щодо України у 2023 році. Лабораторія законодавчих ініціатив. URL: https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2024/09/ali_shadowreport_chapter23.pdf (дата звернення: 15.09.2024).